

они одумаются» (сура «ан-Нахль», аят 44). Как известно, ученые являются наследниками пророков, поэтому они обязаны продолжать их дело, в Коране по этому поводу сказано (смысл): «И пусть будет из вас община, которая будет призывать к добру, побуждать к благу и отвращать от дурного. И будет таким людям счастье [получение рая]» (сура «аль-Имран», аят 104). Одним из самых больших зол является приписывание телесности Аллаху и уподобление Его созданиям, а величайшим благодеянием является вера в единобожие и очищение Аллаха от всех недостатков. Саяфы же молчали потому, что в их времена это новшество (бид'а) еще не появилось, но известно, что они выступили против тех, которые были им известны. Именно поэтому мусульманам удалось одержать верх над кадаритами, джахмитами, джабритами и другими сектантами. Это был их джихад, и этот джихад был двух видов, словом и мечом. Чем же отличаются хашавиты от других нововведенцев (мубтади'ов)? Только тем, что скрывают свои убеждения. «Они могут скрыть свои [греховные дела] от людей, но не скроют их от Аллаха, так как Он знает, когда они втайне замышляют негодное Ему. Но Аллаху известно то, что они вершат» (смысл суры «ань-Ниса», аят 108). Всем сектам ученые отвечали открыто, кроме хашавитов, которым ученые отвечали таухидом и очищением Аллаха от всех недостатков. Поэтому хашавиты долгое время оставались униженными. «И стоит им только зажечь огонь войны [с пророком Мухаммадом], Аллах [немедля] гасит его. Они усердствуют на земле, [творя] нечестие, но Аллах не любит творящих нечестие» (смысл суры «аль-Майдат», аят 64). Несмотря на это они до сих пор используют все возможности, все смуты, чтобы проявить свое учение» [9].

Отсюда следует, что в основу убеждений Ибн Таймийи и ваххабитов легли взгляды различных сект ранних антропоморфистов. Дальнейшее изучение особенностей их верования поможет более детально понять процесс формирования ваххабитского и современных неоваххабитского сект и в частности учения, которым ныне руководствуется печально известная группировка ИГИЛ.

Список использованных источников

1. Ранние антропоморфисты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://darulfikr.ru/story/sects/early_antropomorphists.
2. Рафидитские группы аль-Хишамия и аз-Зурария [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://darulfikr.ru/story/sects/rafidiyya>
3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://faberlic-partner.ru/vloete-refoepo83/Mushabbihit>.
4. Переводы изречений имама Абу Мансура аль-Багдади касающихся вопросов акиды [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://asharit.livejournal.com/tag/Абу%20Мансур%20аль-Багдади>.
5. Тауфик Ибрагим Антропоморфные описания Бога в Коране [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dumrf.ru/islam/theology/1577>.
6. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://al-fatava.com/forums/index.php?showtopic=2606>.
7. Ханбалиты–муджассима и ханбалитский мазхаб [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://asharit.livejournal.com/170525.html>.
8. О вероубеждении группы мушабиха [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://taalib.ru/akida/683-o-veroubezhdenni-gruppy-mushabbikha>.
9. Ханиф Абдурахман Бор'ба с мушабиха и муджассима, уподобляющими Всевышнего творению [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://my.mail.ru/community/aksai_meshiti/6E114D4A5DCE2F09.html

References

1. Rannie antropomorfisty [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://darulfikr.ru/story/sects/early_antropomorphists.
2. Rafiditskie grupy al'-Hishamija i az-Zurarija [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://darulfikr.ru/story/sects/rafidiyya>
3. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://faberlic-partner.ru/vloete-refoepo83/Mushabbihit>.
4. Perevody izrechenij imama Abu Mansura al'-Bagdadi kasajushhihsja voprosov akydy [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://asharit.livejournal.com/tag/Abu%20Mansur%20al'-Bagdadi>.
5. Taufik Ibragim Antropomorfnye opisanija Boga v Korane [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://dumrf.ru/islam/theology/1577>.
6. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://al-fatava.com/forums/index.php?showtopic=2606>.
7. Hanbality-mudzhasima i hanbalitskij mazhab [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://asharit.livejournal.com/170525.html>.
8. O veroubezhdenni grupy mushabihha [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://taalib.ru/akida/683-o-veroubezhdenni-gruppy-mushabbikha>.
9. Hanif Abdurrahman Bor'ba s mushabihha i mudzhasima, upodobljajushhimi Vsevyshnego tvoreniu [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://my.mail.ru/community/aksai_meshiti/6E114D4A5DCE2F09.html

Maevskaya L. B., candidate of historical sciences (Ukraine, Kyiv), fat-agma@yandex.ru

Effect of early anthropomorphist the views of Ibn Taymiyya and the formation of the Wahhabi teachings

In today's geopolitical space we started to be more active number of extremist and terrorist groups. The ideology of some of them formed on the Wahhabi doctrine. This primarily concerns the group called LIH. Wahhabism antropomorfistiskie inherent idea of the Creator, which they borrowed from the early antropomorfistov. The study of the views of members of these sects will help to better understand the views of the main precursor of Wahhabism, Ibn Taymiyya, in fact themselves Wahhabis and their various modern sects such as Madhalim sect. The study of the views of early antropomorphist help track trends in the development of a number of Wahhabism and its related sects, especially the formation and evolution of the ideology LIH groups.

Keywords: early antropomorphists, antropomorphism, doctrine of Wahhabism, Ibn Taymiyyah, a sect of Islam.

Масевська Л. Б., кандидат історичних наук, fat-agma@yandex.ru

Вплив ранніх антропоморфістів на погляди Ібн Таймійї і формування ваххабітського віровчення

В сучасному геополітичному просторі почали проявляти все наростаючу активність ряд екстремістських, терористичних угруповань. Ідеологія деяких з них сформована на ваххабітському віровченні. Це, в першу чергу, стосується угруповання під назвою ДІЛІ. Ваххабізму притаманні антропоморфістські уявлення про Творця, які вони запозичили у ранніх антропоморфістів. Вивчення поглядів представників цих сект допоможе глибше зрозуміти погляди основного попередника ваххабізму – Ібн Таймійї, власне самих ваххабітів і їх різних сучасних сект, як, наприклад, секти мадхалія. Вивчення поглядів ранніх антропоморфістів допоможе простежити тенденції розвитку ваххабізму і ряду споріднених йому сект, особливо це стосується формування та еволюції ідеології угруповання ДІЛІ.

Ключові слова: ранні антропоморфісти, антропоморфізм, віровчення ваххабізму Ібн Таймійї, секта, Іслам.

* * *

УДК 1(091),16(165.9)

Бокал Г. В.,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри історії філософії, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), annabokal@ukr.net
Гордієнко О. О.,
студентка філософського факультету, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), aleks_sandrochka@mail.ru

ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНІ ОСНОВИ ПРИНЦИПУ «ЧЖЕН МІН» В РАНЬОМУ КОНФУЦІАНСТВІ

Розкрито перспективи застосування інструментарію логіко-семантичного аналізу в історико-філософській реконструкції «Чжен мін» в ранньому конфуціанстві. Відкритість питання про коректність визначень логіка, нумерологія і протологіка в історії китайської класичної філософії.

не заперечує плідності використання методів логічної формалізації та семантики в розкритті специфіки поглядів мислителів Давнього Китаю. Конфуціанський принцип «Чжен мін» унаочнює нам специфіку тлумачення стосунку між позначуючим та позначуваним, що постає проблемою відповідності належного і дійсного.

Ключові слова: логіка, епістемологія, ім'я, позначуюче, позначуване, лі, вень.

Методологія історико-філософського дослідження творчої спадщини китайських мислителів є надзвичайно складною і, водночас, нагальною темою наукової роботи. Унаочнена, в контексті відмови від європоцентристської монолітності, проблема категоріального інструментарію аналізу східних філософій, спонукає нас віднайти метапарадигмальні значення понять: релігія, філософія, логіка, міфологія тощо. Безперечно актуальним є питання коректності інтерпретації китайської духовної традиції, як такої, що містить історію філософської думки, історію логіки чи історію науки. Самобутність і оригінальність китайської культури, спонукає нас ставити питання про проблематичність перекладу її текстів, про необхідність створення цілком оригінального теоретико-методологічного підходу в їхній рецепції та інтерпретації.

Дійсно, абсолютна більшість концептів китайської інтелектуальної спадщини, вимагають від європейських дослідників чималих зусиль в розумінні і поповнення лексики запозиченими поняттями та неологізмами.

Певна річ, вичерпна й абсолютна об'єктивна змістовна і смислова реконструкція тексту, автор якої не наш сучасник і не належить до спільного з нами культурного простору – мета практично недосяжна. Це лише орієнтир прагнень науковця, що спонукає нас до критичної вимогливості та дисциплінованості в дослідженнях.

Одним з найбільш поширених, аргументів на користь заперечення перспективності намагань віднайти в історії східних культур історію філософської думки, є нерозривність раціональної та ірраціональної складових в творчості «невестернізованих» мислителів Індії, Китаю, Тибету тощо. Історія східних духовних традицій – предмет дослідження, що руйнує стандарти європоцентристської інтерпретації. В них ми не знаходимо поступальної диференціації науки та релігії, філософії та міфології. Виокремлення філософської складової та намагання її аналізу без одночасного осягнення решти ірраціональних смислів, на жаль, є редукцією предмету дослідження з істотним його спотворенням. Однак, погодившись з цим слушним аргументом, ми ризикуємо цілковито втратити можливість досліджувати творчу спадщину східних мислителів. Зокрема, постає питання, чи можливо бути, наприклад, буддологом, без досвіду буддійських практик? Та, якщо наша відповідь – не можливо, то ми обмежимо предмет буддології лише сучасними течіями та школами буддизму. Адаже, жоден з гурту сьогодні не може бути визнаний достеменним представником, наприклад, середньовічної йогачари, а практикування котроїсь з давніх традицій буддизму лише на підставі збережених писемних джерел – також має низку вад, що поза сумнівом призводять до спотворення предмету. Тому, жоден сучасний дослідник не мав би морального права досліджувати спадщину індійських логіків, що творили в період розквіту індійської схоластики. До того ж, адепт сучасної тхеравади мав би визнати власну некомпетентність у вивченні проблематики сучасного

дзен-буддизму, а конфуціанці мали б не зазіхати на дослідження даосизму, тощо.

Виправданим маємо визнати міждисциплінарний підхід в сходознавчих студіях, який активно застосовують, зокрема, компаративісти. Певна річ, що історик філософії має залучати методологічний інструментарій логіки, культурології, естетики, етики і психології, літературознавства і філології. Однак найбільш складним і важливим для нашої роботи є з'ясування саме історико-філософських принципів та підходів, що матимуть максимально високий рівень ефективності в дослідженні духовних традицій Сходу.

Якщо, дослідження доробку індійських мислителів в царині логіки не викликають заперечень, щодо їх предметності, то спроби реконструкції розвитку цієї галузі знання в китайській філософській культурі викликають чимало питань.

Вітчизняне філософське Китаєзнавство, через специфіку реалій розвитку науки в СРСР фактично знаходиться на початковій стадії свого становлення. Поширеним є збіг наукової зацікавленості філософів, філологів, істориків та політологів в тематиці досліджень. Це, зокрема, ми спостерігаємо в матеріалах більшості науково-практичних конференцій, що відбулися в Україні протягом останніх років, та присвячені Китаєзнавчим дослідженням.

Директором центру сходознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» та автором робіт присвячених філософській думці Китаю є доктор філологічних наук В. Резаненко. Одним з провідних вітчизняних спеціалістів в галузі китайської філософії є завідувач відділом Далекого Сходу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України та голова Української асоціації Китаєзнавців, доктор філософських наук В. Кіктенко. Також вагомий внесок в розвиток вітчизняного Китаєзнавства зробили С. Вовк, О. Бойченко, С. Капранов, А. Стрелкова, А. Усик.

Традиційно найпотужнішим визначають французьке Китаєзнавство. Серед сучасних дослідників філософії Китаю у Франції особливої уваги заслуговують роботи Ф. Жюльєна, А. Шенг-Ванг, К. Деспо, Ж.-П. Редінг.

Тематика пошуку ознак розвитку автентичної і оригінальної логіки в історії китайської культури, привернула увагу багатьох дослідників. Традиційно вважають, що першими це питання актуалізували: Янь Фу, котрий стверджував наявність в І цзін методу дедукції, та Ху Ши, котрий проголосив існування «конфуціанської логіки». Також увагу дослідників, в цей період, привертав доробок пізніх моїстів. Слід визнати вагомість внеску польського науковця Я. Хмелевського, представленого нам в роботі «Language and logic in ancient China: collected papers on the Chinese language and logic», в історію розвитку даної проблематики. Наступною важливою подією став твір Харбсмейера К. «Language and Logic» виданий у поєднанні з книгою Нідема Дж. «Science and Civilisation in China», в якому автор окреслив вразливість інтерпретації розмислів китайських мислителів категоріями європейської логіки. Дедалі більш поширеними стають настанови визначати «Мо цзи» єдиним джерелом дослідження китайської протологіки, залишаючи І цзін джерелом нумерології. Аргументовано сьогодні є думка, що в давньокитайській філософії не було цілком тотожних західним логічним вчень та епістемології. З

певними відмінностями, але подібно в цілому, означеної позиції притримувались і притримуються: Фен Юлань, Ч. Хансен, А. Грем, Дж. Нідем, А. Кобзев, С. Риков. Однак термін логіка в контексті дослідження китайської філософії не втратив своєї актуальності. Так зокрема, цей підхід ми знаходимо в роботах Зонгюан Суна «Meta-Research in Chinese Logic» та Веймін Суна «Chinese Logic and the Absence of Theoretical Sciences in Ancient China» та докторській дисертації А. Крушинського «Логіка давнього Китаю» і роботах А. Донца.

Відкритим для сучасного наукового товариства є питання, коректності розкриття своєрідності китайської логіко-епістемологічної думки або теорії пізнання за допомогою сучасного логічного інструментарію, та пояснення причин такої специфіки.

Дослідження філософської спадщини Конфуція, здебільшого, актуалізує етико-соціальну тематику його міркувань. Саме крізь таку призму, й витлумачують сенс принципу «Чжен мін». Ми ж в даному дослідженні маємо на меті з'ясувати перспективи застосування методів логіки в реконструкції змісту і специфіки розвитку конфуціанського принципу «Чжен мін» та його впливу на історію філософської думки не лише конфуціанства але й даосизму.

Наслідуючи настанову Артема Кобзева, ми приймаємо в даному дослідженні розрізнення: «китайської класичної філософії», що є: «... сукупністю усіх оригінальних, самостійних народжених в Китаї філософських вчень, без додання сюди будь-яких теорій, так чи інакше пов'язаних з іноземними джерелами, в тому числі й буддизму»; «філософії в Китаї», що: «охоплює також філософські вчення, які прийшли в країну зовні і сповідуванні іноземцями або сприйняті китайськими мислителями в необробленій формі (переважно в XIX–XX ст.)» [1, с. 9]; та «китайської філософії», що й буде основою предмету нашого дослідження, адже ми розглядаємо розвиток принципу «Чжен мін» від першого його формулювання в епоху Чжаньго до актуалізації в період Неоконфуціанства.

Роль принципу «Чжен мін» для китайської філософії складно переоцінити: «Самобутня китайська логіка мін-бянь («мистецтво суперечки») основну увагу зосереджує на процедурах «виправлення імен» (чжен мін), що містять аналіз понять (мін), суджень (ци), умовиводів (шо) і доведень (бянь) Ден Сі і Конфуцій сформулювали проблему співвідношення імені (поняття) і реальності, Гунь сунь Лун і Сюнь Цзи створили логічне вчення, спрямоване на реалізацію цієї програми чжень мін, а розробка і узагальнення ідей відносно судження, умовиводу і доведення були здійснені в логіці мо бянь (мо цзи) Мо цзи» [2, с. 6].

Судити про те, хто вперше в китайській філософській культурі актуалізував проблему правильності імен, надзвичайно складно. З високою імовірністю ми можемо припустити, що конфуціанський принцип «Чжен мін» став відгуком створеній в школі Мін цзя проблематиці. Але, як відомо, твори Хуей ши не збереглися, а доступний для дослідження текст «Ден Сі-цзи» найімовірніше є підробкою зниклого твору Дена Сі. Тому судити про зміст філософських пошуків представників Мін цзя в VI ст. до н.е. ми можемо лише опосередковано і гіпотетично.

Ми вже зазначили усталеність думки про те, що: «в тлумаченні Конфуція принцип виправлення імен

виступав необхідною умовою здійснення етико-політичних положень його вчення» [3, с. 100]. Без зазіхань на вичерпне розв'язання проблеми ствердження чи заперечення існування самобутньої китайської логіки, ми можемо розкрити зміст принципу «Чжен мін» з позицій інструментарію логіки. В «Лунь Юй» читаємо: «Якщо імена невірні, то слова не мають під собою основи. Якщо слова не мають під собою основи, то справи не можуть здійснюватись. Якщо справи не можуть здійснюватись, то ритуал і музика не перебувають у розквіті. Якщо ритуал і музика не перебувають у розквіті, покарання не застосовуються належним чином. Якщо покарання не застосовуються належним чином, народ не знає, як себе поводити. Тому благородний муж, надаючи імена, має вимовляти їх вірно, а те, що вимовляє, вірно здійснювати. В словах благородного мужа не має бути нічого неправильного» [4, с. 332]. Подане в цьому уривку розрізнення позначаючого і позначуваного, звісно, ще не є свідченням актуалізації в ранньому конфуціанстві проблеми універсалій в найзагальнішому її значенні. На перший погляд, в Лунь Юй ми знаходимо ознаки «номіналізму» в тому сенсі, що позначуване постає тут, як первинна основа, без якої ім'я – позначаюче визнано порожнім і хибним. Однак, загальна специфіка конфуціанської традиції не дозволяє нам припустити, що ім'я витлумачували довільним і умовним. Людина в ранньому конфуціанстві визнається такою, що не створює імена, а лише відповідальна за правильність їх висловлювань.

Як позначаюче, так і позначуване конфуціанці розуміли дійсними самодостатньо. Ознак актуалізації проблеми їх онтологічного статусу або обумовленого відношення, ми, в філософській спадщині раннього конфуціанства, не знаходимо. Для тлумачення конфуціанського «Чжен мін» маємо визначити представлене в ньому розуміння істинності. За визначенням знаного російського логіка О. Смірної: «Логіка, як і раніше лишається теоретичною наукою, що досліджує не «природні здібності» мислення людини, а способи розмірковувань, що об'єктивно забезпечують істинність висновку за умови істинності засновків» [5, с. 136]. Поширена в історії новочасної філософії та актуальна для наукового дискурсу сучасності кореспондентська теорія істини суголосна тут давньокитайській думці в тому, що правильне найменування – відповідність позначуваного і позначуючого, а отже і умова істинності засновків будь-яких міркувань. Однак, попри формальну наявність в міркуваннях конфуціанців імплікації, ми не можемо стверджувати сформованість теорії силогізму в давньокитайській філософії. Правильне найменування – це умова успішної дії, а не умовиводу. Отже наведене визначення логіки не може бути визнаним актуальним для раннього конфуціанства. Критерій істинності, в даному контексті це, по-перше, правильне найменування, по-друге, результат дії (слід наголосити, що в давньокитайській культурі діями вважали прояви як фізичної, так і ментальної активності), а в цілому – це відповідність лі.

Термін лі зазвичай перекладають як: пристойність, стриманість, культурність, етикет, церемонія, обряд, ритуал, правило, норма, принцип, резон. Як наголосив вітчизняний дослідник А. В. Усик, первісно це слово в буденному житті означувало розмежування полів,

а згодом, оброблення, шліфування дорогоцінного каміння [6, с. 157]. В цілому лі – основа впорядкування, оформлення, удосконалення та гармонізації Всесвіту. Виконання лі, на думку Конфуція – не лише засіб конструктивної участі у всіх взаємопов'язаних подіях Піднебесся та їхнього впорядкування, але й процес поступового якісного покращення рівня моральності індивіда.

Позначуюче – імена, що вкорінені в мову та писемність, а останні, як відомо, в китайській культурі витлумачуються як людське вень. Це одна з надзвичайно важливих категорій китайської культури. Її переклад охоплює наступні значення: писемність, писемна культура, культурність, цивілізованість, гуманітарність, просвіта, освіта, література, стиль, вишукане мовлення, ошатність. Етимологію вень дослідники пов'язують зі словами: татування, візерунок, орнамент. Крім людського вень розрізняють: небесне вень – зорі і сузір'я; земне вень – обриси обрїю (передовсім гір), візерунки на шкірі тварин та їхніх слідів. В найбільш широкому значенні вень – втілена у конкретних речах універсальна основа впорядкованості Всесвіту, орнаментально-візерункова репрезентація його гармонії. Отже позначуюче – ім'я, цінність якого самодостатня.

Денотатами вимовленого імені, є як позначувана річ так і ієрогліф. Відкритим можемо визнати питання: «... якою мірою культура, що ґрунтується не на алфавітному (в нейросеміотичних термінах лівопівкульному), а на ієрогліфічному (правопівкульному) принципі, тим не менш в підході до числа і логічного умовиводу співставна з алфавітною культурою грецького типу» [7, с. 8]. Певна річ, в китайській філософській культурі ми не знаходимо підстав для формування теорії понять подібної до аристотелівської. Специфіка обсягу речей, що через своє наймення реферують до певного давньокитайського ієрогліфу, здебільшого руйнує перспективи його родо-видового визначення. Адже, ієрогліф, в даному контексті, – символ, підмет якого охоплює низку значень, що пов'язані між собою лише ним самим, а не пов'язаністю можливих визначень денотатів. Засади такої особливості, вкорінюють китайську ієрогліфічну писемність до традиції «І цзін», де кожна гексаграма – символ втаємниченого розмаїття образів і значень. Звідси, унікальна особливість нумерології, що на думку багатьох дослідників, витіснила з історії китайської філософії зародки протології. Нумерологія (сяншучжі-сюе) – формалізована теоретична система, елементами якої є числові комплекси і числові структури, пов'язані між собою, головним чином, не за законами математичної логіки, а асоціативно та символічно.

Як приклад, ми можемо взяти одну з базових триграм ≡ (Цянь), яка згідно китайської традиції є позначуючим наступних позначуваних: небо, перше, єдність, творчість, сила, енергійність, керівництво, породження, батько, правитель. Стверджувати, що триграма, як позначуюче є найменуванням позначуваного, ми не можемо, а отже нам вкрай складно аналізувати її за допомогою усталених в європейському науковому дискурсі теорій референцій. По суті, в даному контексті сама триграма постає як позначуване, а поняття, що висловлюють її сенс, є позначуючими. Зображення триграми – це позначуване, а її позначуюче – її ім'я Цянь (яке, до речі, має власний ієрогліф). Значення ж, символом яких є Цянь, також в свою чергу є позначуючим того, що їх позначує.

Очевидність і загальновизнаність прагматизму, як ключової характеристики конфуціанської пізнавальної настанови, не спростовує рис кореспондентської істини в міркуваннях давньокитайських мислителів. Правильність імені – це, на думку конфуціанців, запорука відповідності належного і дійсного, і навпаки, не вірне найменування – помилка, що призведе до хибної дії. На противагу своїм опонентам моїстам, конфуціанці не стверджували необхідності своєрідної «верифікації» правильності найменування. Як ми вже зазначали, критерієм вірності, для них виступав не результат дії, а її відповідність лі. Причому ця відповідність, мала для них передовсім контекстуальну значимість. Тобто була тим, що вказує на інтегрованість позначуваного до системи стосунків, що значно перевершували вузьке коло безпосередніх контактів цього суб'єкта. Загальний характер конфуціанської філософської культури дозволяє нам стверджувати, що кожне позначуване виступало для них саме суб'єктом дії, як глобальної взаємодії кожного елемента Піднебесся.

Правильне ім'я для конфуціанців, це не лише бути тим, ким ти маєш бути, але й бути тим ким ти насправді є. Помилкова дія, викликана невірним найменуванням, подібна до брехні й самообману. Причини самої можливості такої помилки, стали темою тривалої полеміки китайських мислителів, що справила потужний вплив на подальшу історію філософії в Китаї.

Список використаних джерел

1. Кобзев А. И. Учение о символах и числах в китайской классической философии. – М.: Наука. Издательская фирма «Восточная литература», 1993. – 432 с.
2. Донец А. М. Учение о Верном познании в философии мадхьямики-прасангики. – Улан-Удэ: Изд-во БНУ СО РАН, 2006. – 251 с.
3. Быков Ф. С. Зарождение общественно-политической и философской мысли в Китае. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1966. – 244 с.
4. Лунь Юй Конфуций. – М.: Восточная литература, 1998. – 588 с.
5. Смирнова Е. Д. Логика и философия – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 1996. – 304 с.
6. Усык А. В. Біля витоків китайської раціональності: соціальна етика Конфуція // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В. В. Лях. – К., 2008. – Вип. 74. – С. 15–27.
7. Иванов В. В. Предисловие. Нумерология и история познания // Кобзев А. И. Учение о символах и числах в китайской классической философии. – М.: Наука. Издательская фирма «Восточная литература», 1993. – 432 с.

References

1. Kobzev A. I. Uchenie o simvolah i chislah v kitajskoj klassicheskoj filosofii. – M.: Nauka. Izdatel'skaja firma «Vostochnaja literatura», 1993. – 432 s.
2. Donec A. M. Uchenie o Vernom poznanii v filosofii madh'jami- prasangiki. – Ulan-Udje: Izd-vo BNU SO RAN, 2006. – 251 s.
3. Bykov F. S. Zarozhdenie obshhestvenno-politicheskoi i filosofskoj mysli v Kitae. – M.: Glavnaja redakcija vostochnoj literatury izdatel'stva «Nauka», 1966. – 244 s.
4. Lun' Juj Konfucij. – M.: Vostochnaja literatura, 1998. – 588 s.
5. Smirnova E. D. Logika i filosofija – M.: «Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija» (ROSSPJeN), 1996. – 304 s.
6. Usyk A. V. Bilja vytokiv kytajsk'koi' racional'nosti: social'na etyka Konfucija // Mul'tyversum. Filosofsk'kyj al'manah / Gol. red. V. V. Ljah. – K., 2008. – Vyp. 74. – S. 15–27.
7. Ivanov V. V. Predislovie. Numerologija i istorija poznanija // Kobzev A. I. Uchenie o simvolah i chislah v kitajskoj klassicheskoj filosofii. – M.: Nauka. Izdatel'skaja firma «Vostochnaja literatura», 1993. – 432 s.

Bokal A. V., PhD, Associate Professor, Associate Professor of Department of History of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), annabokal@ukr.net

Gordienko A. A., student of the Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), aleks_sandrochka@mail.ru

Logical and semantic basis for the «Zheng Min» approach to early Confucianism

The article discusses the potential of using of logical and semantic analysis tools to reconstruct the history and philosophy of «Zheng Min» in the context of early Confucianism. The clarity of the issue of the correctness of certain definitions in terms of logic, numerology and proto logic in the history of classical Chinese philosophy does not prevent the successful use of methods involving logical formalization and semantics in the analysis of the specificity of the views of thinkers in Ancient China. The Confucian approach by «Zheng Min» shows us the specifics of the interpretation of the relation between the designatum and the denotatum when translated under the conditions of the correlation between the correct and the valid.

Keywords: logic, epistemology, name, designatum, denotatum, Li, Wen.

УДК 1:124.2

Мамедова С. Д.,
диссертантка, Інститут рукописей
ім. Мухаммеда Физули при НАНА
(Азербайджан), saramammedova@hotmail.com

Пословицы, мудрые слова и вопросы—ответы как одни из методов воспитания Корана

Говорится о примерах, мудрых словах, вопросах и ответах как о воспитательном методе Корана. Отмечается, что арабские поэты доисламского периода широко пользовались такими способами. В статье дается классификация арабской притчи средневековыми учеными, обращаясь к примерам из Священного Корана. Указывается на их роль в воспитании человека.

Ключевые слова: Коран, воспитание, пословица, мудрые слова, вопросы — ответы.

(статья друкється мовою оригіналу)

В качестве одного из методов воспитания, используемых в Коране, является притча. С помощью пословиц и сравнений абстрактные объекты доводятся до состояния ощущения и прикосновения, таким образом, происходит серьезное воздействие на осознание человека. Эти представленные примеры заставляют человека погрузиться в размышления, приглашает его размышлять об этом и потустороннем мире, и он под воздействием результатов конкретных примеров определяет истинный путь. В этих примерах затрагиваются различные тематики, показываются пути решения проблем регулирующих духовную и материальную жизнь человека.

Священный Коран, который являлся источником, на который ссылались средневековые филологи, не обошел стороной арабскую народную устную литературу, а так же пословицы и примеры, уместно обращаясь к ним, тем самым значительно расширил свой потенциал красноречия и стилистики.

Те же ученые, считали использование соответствующих пословиц и примеров, для внятного и ясного доведения определенных случаев и ситуаций, одним из методов до коранической арабской поэзии [7, с. 25].

Согласно заметкам средневекового ученого Суюти, взаимосвязь между пословицами и примерами должна быть очень близка и к тому же совпадать с происходящими событиями, в противном случае не будет ни какого смысла обращаться к ним [3, с. 41].

Мысль, сказанная Суюти, примерно в том же виде отмечена автором книги «*لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ*» Абу Хилал Аль-Аскери. Он отмечает, что все мудрые изречения называются притчами. Если говорящий хочет донести свои мысли красноречиво, то он должен обратиться к притчам соответствующим по смыслу его словам [2, с. 32].

С этой точки зрения арабские притчи подразделяются на следующие виды:

1. Короткие притчи: это в основном народные идиомы и выражения, которые не всегда требуют подчинения грамматическим нормам.

2. Письменные притчи: это притчи сказанные в основном людьми высокой культуры и морали как поэты, проповедники, мыслители, в том числе и притчи собранные в хадисах.

3. Сравнительные притчи: сюда относятся композитные примеры, розарии, басни и т.д., которые используются ораторами как сравнения с чем либо для выяснения и объяснения чего либо, другому. Путем этих примеров, создаются глубокие мысли и прекрасные картины как результат умственного и чувственного подхода.

Последний пример притчи, который развился после снисхождения Корана с тех времён, был использован в особой форме арабскими поэтами, писателями, философами, мыслителями и проповедниками с большим мастерством. Эти люди пользующиеся умением уместно использовать коранические притчи, со временем начали изучать и исследовать чудесный стиль формулировки Корана и детальные описания, выраженные в раскрытии значения мысли и отличительные свойства от других изречений. В таких древних языках как арамейский, персидский, индийский и греческий так же дается широкое место использованию притчей. С этой точки зрения, аллегорические притчи и мудрые слова в «Калила и Димна» имеют большое значение. Благодаря переводу Абдуллах ибн аль-Мугаффа на арабский язык, это произведение заново получило жизнь и дала мощный толчок восточному творчеству и умению использовать притчи. Но в этих притчах больше предрассудков и в сравнении с притчами Корана они выглядят слабо. И это стало причиной того, что арабы мусульмане не были склонны использовать их. Если обратим внимание на Священный Коран, то увидим, что говорится в ней о притчах:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُؤَلَّفَاتٍ أَنْبَرَضُونَ ...

... и Мы приводили вам притчи [Ибрахим: 14/45].

لَيْسَ لَكَ مِنْ نَارِ قَوْلِنَا آذَةٌ يَفِي سَائِلِ الْإِنْبَرَضِ ذُقَلُونَ ...

Мы уже привели людям в этом Коране любые притчи... [Ар-Рум: 30/58].

Если принять во внимание, что умение приводить примеры и проводить сравнения требует очень высокого интеллекта и подготовки, а так же определенного соответствия, то мы сможем осознать, насколько велико значение, уделяемое примерам.

Всевышний Аллах говорит в Священном Коране:

نَوْمِلِ الْعَالِيَ إِذَا أَلْقَى غِيَامًا سَائِلِ الْإِنْبَرَضِ لَأَلْفَلْتَوُ

Такие притчи Мы приводим людям, но разумеют их только обладающие знанием [Аль-Анкабут: 29/43].

Примерно та же мысль упоминается в суре Аз-Зумар в 27-ом аяте.

Как видно с последнего перевода, приведенные притчи, хотя и адресованы всему человечеству, только ученые и осознавшие истину поймут их и сделают